

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר / נכתב ונערך ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:
רחובות - ההנהגה 56/5
מל' - 08-9744220
דוא"ל להערות והצטרפות
לקבלת העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לע"נ שלום בן חממה אהרוני ז"ל ע"י אשתו מרת גליה תח' ובנו ר' יואל הי"ו גליון 232 אלול תשע"ז

פרשת כי תבא

חום של ראש השנה

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך" (כו, ב)

כח' פעמים מוזכרת המילה "ראשית" בתנ"ך, ורמז יש בכך שכוחו ומעלתו של כל דבר טמון בהתחלתו, והראשית וההתחלה היא המפתח להצלחת הענין כולו. וכדברי רבינו המהר"ל (תפא"י פל"ו) "ההתחלה היא עיקר הדבר, מפני שהיא התחלה אל הכל, ולכן ההתחלה היא הוראה על כל הדבר ומהותו, כי בכח ההתחלה הוא הכל". ונמצא שבשורש ובהתחלה גנח הכל בכח, ורק אחר כך יוצא הכל אל הפועל ונגלה לעין. ללמדך, כי הראשית וההתחלה איננה נקודת זמן בעלמא אלא היא שורש הדבר ובה תלויה הצלחתו.

ויש להטעים זאת, כי בלשון ארמית נקראת ההתחלה "מעיקרא", מלשון עיקר, משום שזו מהותה של ההתחלה, שהיא עיקר הדבר, ובה טמון וצפון תוכן כלל הענין.

ב. ואם ישנה מצוה המסמלת ראשית והתחלה, הרי שזו מצות הביכורים הפותחת את פרשתנו, ובה נצטוינו לייחד את ראשית יבולנו לה', ביודענו שכל אשר לנו אינו אלא מידו הרחבה.

ומדי שנה נקראת פרשת בכורים סמוך ונראה לראש השנה המציין את ראשיתה של השנה החדשה. ויש בסמיכות זו ביטוי ל"ראשית" שביכורים. וכפי שכתב השפת אמת (כי תבא תרל"ז), "מצות ביכורים היא הכנה לראש השנה, כי זמנה מעצרת ועד סוכות, ומסתמא רוב הביכורים היו באים קודם ראש השנה, שהיו מחזירים הראשית לה', והוא התדבקות אחרית הדבר בראשיתה. לכן הביכורים נקראים ראשית, ואמרו חז"ל "בראשית ברא- בשביל מצות ביכורים שהיא ראשית", כי זה קיום העולם, מה שמעוררים תמיד ראשית הכח שבא מהש"ת. ולכן נאמר בפרשת בכורים, "ועתה הנה הבאתי", כי "ועתה" הוא לשון תשובה, ועיקר התשובה היא ההתדבקות בראשית. ושורש הראשית ניתן לבני ישראל שנקראו "ראשית תבואתו", והיינו שיש להם הכח להתדבק תמיד בראשית. ועתה שאין לנו ביכורים בפועל צריכים לתקן הכל בתשובה לבב". ללמדך, כי אופייה של מצות הביכורים, הוא יסוד התשובה, וכשמה כן היא, שבה שב האדם אל ראשיתו ושרשיו.

ג. ובפלא יועץ (ערך ראש השנה) כתב, שבראש השנה יורד שפע של יראת שמים לכל השנה. ועוד כתב (אות ס' בענין הסליחות), שלפי מה שיהיה האדם כלי מוכן לקבל בימים אלה, כך תימשך עליו הארה לשאר ימות השנה. והיינו משום ש"בית רישא אולז גופא", ואחרית הדבר תלויה בראשיתו. וקדושת ימי השנה תלויה בימיה הראשונים. ועל ידי שהאדם מתקן עצמו בתחילתה, כך יזכה לשפע יראת שמים לכל השנה כולה.

וזהו הטעם למנהג הידוע המבוסס על דברי אביי במסכת כריתות (ו, א), שיהא רגיל אדם לאכול בראש השנה מאכלים לטימן טוב. וכפי שכתב הרמ"א (סי' תקפ"ג ס"א), שנהגים לאכול תפוח מתוק בדבש, ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה. וטעמו של דבר הוא מפני שהכל כלול בראש, וימי השנה כולה צפונים בראש השנה, והסימן שנהגים לעשות בראש השנה הוא סימן לכל השנה כולה שתהא טובה ומתוקה.

ד. ובמסכת בבא בתרא (קמז, א) אמרו "האי יומא קמא דריש שתא, אי חמים כולה שתא חמימא, אי קריר כולה שתא קרירא" [היום הראשון של תחילת השנה, אם הוא חם, כל השנה תהא חמה, ואם הוא קר, כל השנה תהא קרה], ועיין שם במהרש"א שעמד בטעם הדבר. אמנם לפי מה שנתבאר עד עתה יתפרש הענין בפשטות, כי יומה הראשון של השנה אינו יום פרטי לכשעצמו, אלא יום שבו כלולים כל ימות השנה, וכל המאורעות שבו הם סימן לענינה של השנה כולה. וכתב בתפארת שמואל (פרי החודש), שכשם שמזג האויר שבראש השנה מעיד על מזג האויר שיהיה במשך השנה, כך "מזג האויר" הרוחני של האדם

בראש השנה מעיד כיצד יתנהג במשך השנה. ועל כן יראה האדם להתחזק בימים אלו בחמימות יתירה ברוחניות וח"ו לא יהיה קר ומצונן בעבודת ה'. וידוע המעשה בהגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, ששמע על מאן דהוא שנפטר בחודש טבת כתוצאה מהתקררותו, ואמר "העולם סבור שאותו אדם מת מחמת התקררות בחודש טבת, אך אני אומר לכם שהוא התקרר כבר בראש השנה...". ואם ראש השנה שלנו יהיה חם ברוחניות מתוך התעלות ורשפי אש קודש כך תהיה נראית כל השנה הבעל"ט ב"ה.

יעקב נענש על שהכניס לשון תרגום בתורה

"ארמי אובד אבי וירד מצרימה" (כו, ה)

בחנוכת התורה פירש על פי דברי המדרש "בשביל שהביא יעקב אבינו לשון תרגום בתורה" לכן קראו יגר שהדותא ויעקב קראו גלעד", לכך באו ישראל בגלות מצרימה".

וזהו שנאמר בפרשת וישב, "וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגו' להוריד מצרימה", כלומר שראו שבאו מגלעד, ורמז היה בדבר ליעקב שהביא "גלעד" לשון תרגום בתורה ומחמתו הוכרח יוסף לרדת מצרימה. ולכן נאמר "ארמי אובד אבי וירד מצרימה", שבשביל שהביא אבי לשון ארמי בתורה גרם שהוכרחו לירד מצרימה.

ובהגדה של פסח אומרים "יורד מצרימה, מלמד שהיה אנוס על פי הדיבור", ולפי הנ"ל יתבאר שבשביל שדיבר יעקב אבינו לשון ארמי עם לכן לכך היה אנוס לירד למצרים.

מה שעושה שירה לאשת החיל...

"ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוהיך ולביתך" (כו, יא)

בספרי דרשו "בכל הטוב זו שירה". ולכאורה מנין שזו שירה? וביאר המשך חכמה על פי מה שאמרו שם "ולביתך זו אשתו", והרי כתב הסמ"ק שאשה שנדרה שלא לשמוע שיר בעלה מיפר נדרה, שהוא עינוי נפש בשבילה. ולכן בביכורים שנאמר בהם "ושמחת בכל הטוב", וגם האשה צריכה לשמוח בהם, והרי אין לאשה שמחה בלא שירה, ועל כן דרשו ש"בכל הטוב" היינו שירה, שתהא שמחה לאשה בכך.

וכן כתב בעל הטורים (במדבר ל, יד) על הפסוק "כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו" "לענות. ב' במסורה. לענות נפש. על מחלת לענות (תהלים פח, א) והוא ענין כלי שיר. לומר שאם נדרה שלא לשמוע כלי שיר שבעלה מפר לה, שחשוב נדרי עינוי נפש, כדאיתא במועד קטן (ט, ב) שאף הזקנות נהנות מכלי שיר, בת שתין כבת שית לקל טבלא ריהטא".

ב. ובחשוקי חמד (בכורות לו, א) להגאון רבי יצחק זילברשטיין, מופיעה שאלה לגבי מעשה באשה שביקשה מבעלה לקנות פסנתר וקלטות של שירים, כי היא אוהבת לשמוע שירי קודש, ובעלה אומר שהוא חושב זאת למותרות. ושאלו את הרב עם מי הצדק?

והשיב הרב שהצדק עם האשה, שכן פסק השו"ע (יו"ד סי' רל"ד סע' סב') על פי דברי הסמ"ק הנ"ל, "נדרה שלא תלך במחול או שלא לשורר או שלא לשמוע קול שיר, הוי נדרי עינוי נפש". ומאחר ונחשב לעינוי נפש לאשה, מסתבר שאין זה מותרות, וכן הסכים הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

ושם בהערה הוסיף הרב זילברשטיין דבר נפלא "ויכולנו להעיד על חמותי הצדקת הרבנית שיינא חיה אלישיב ע"ה שלא היה לה בבית טייפ, והיא

ינון בן פנינה אלוני ז"ל
משה בן אסתר קהתי
ז"ל זוהרה בת חסן קרוה ע"ה

יעקב בן יעקב ז"ל ע"י יעקובסון
מנוחה רחל בת מטיילדה לאה ע"ה ע"י פלד
מרדכי אליהו מקס בן מסעודה ז"ל ע"י שער

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל + נאוה בת תאנה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל + רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרה ע"ה

התענגה משירים וזמירות של בעלה הגאון הגדול שר התורה הרבה יותר מזמירות של טייפ, ובלפיה אין זה עינוי נפש, וחלילה אם לא היתה שומעת קול תורה היה אצלה עינוי נפש."

שמחה של חנים

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" (כת, מז)

העובדה שהתורה תלתה את סיבת הקללות הנוראות בכך שלא עבדו את ה' בשמחה מלמדת אותנו את גודל חשיבותה של השמחה בעבודת ה', ועל כך שאין היא מעלה בעלמא בעשיית המצוות, אלא עיקר ולב המצוה, עד שבלעדיה גם אם יקיים האדם את המצוה בשלימות על כל כלליה ופרטיה עדיין יחסר העיקר מן הספר, וכדברי רבינו האלשיך בפירושו לשיר השירים (ד, יד) "בעבודת שמים לא המעשה הוא העיקר, כי אם השמחה ששמח בו".

ב. לאור זאת אף ניתן להבין את דברי הרמב"ן בפרשת בשלח (טו, כה) בביאורו לפסוק "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", שבהיותם במרה נתן הקב"ה לישראל מקצת מן המצוות כדי לבחון האם עתידים הם לקבל את התורה ולקיימה בשמחה ובטוב לבב. שלכאורה, אם נניח שהשמחה בקיום המצוה היא דבר צדדי בבחינת מעלה וענין בעלמא הרי שהיה לו לבחנם על עיקר קיום המצוות. אולם מכיון ש"בעבודת שמים לא המעשה הוא העיקר, כי אם השמחה ששמח בו", הרי שיותר משאדם נבחן על קיום המצוה נבחן הוא על האופן שבה הוא מקיים אותה, אם בשמחת וחפץ הלב או להיפך, ועל כן בחנם ה' על מידת שמחתם בעשיית מצוותיו.

ג. אלא שיש להתבונן בתוכן הדברים, כי כיצד יתכן שהשמחה במצוה גדולה יותר מן המצוה עצמה? ונראה בביאור הענין, שהנה מובא בספר מגיד משימים (פר' בראשית) שמרן רבינו יוסף קארו שאל את המלאך המגיד היכן נמצאות נשמות הצדיקים לפני שבאות לעולם הזה ולהיכן חוזרות הן אחר כך, ואמר לו המלאך שלפני כן נמצאות תחת כסא הכבוד ונהנות מזיו השכינה, ולאחר שהנשמה סיגלה בעולם הזה תורה ומצוות ומעשים טובים חזרה להסתופף תחת כסא הכבוד לחוות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ומרן הוסיף לשאול, שאם חוזרת לאותו מקום אם כן מה הרוויחה הנשמה לאחר כל התלאה אשר מצאה בעולם הזה. והשיב המלאך, שכבר אמרו חז"ל (ירושלמי ערלה א, ג) "האי מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה", ולכן קודם לפני ירידתה לעולם הזה אין הנאת הנשמה מזיו השכינה אלא בתורת צדקה, והיא בושה מהנאתה, אך לאחר שהיתה בעולם הזה והרבתה תורה ומצוות ומעשים טובים, היא נהנית מזיו השכינה בזכות ולא בחסד.

והקשה מרן רבי עובדיה יוסף זצוק"ל (חזו"ע אבלות ח"ג עמ' סז), לאור דברי המדרש (ילקוט שמעוני איוב רמז תתקכ"ז) "רוח הקודש צווחת, מי הקדימני ואשלם? מי קילס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לבנו עד שלא נתתי לו בן, מי עשה ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי עשה מעקה עד שלא נתתי לו

גג, מי עשה סוכה עד שלא נתתי לו מקום וכו'", ונמצא שגם לאחר שבאה הנשמה לעולם הזה ועשתה מצוות ומעשים טובים ישנה טענת "מי הקדימני ואשלם" ואין שכרה אלא בתורת חסד, ואם כן חוזרת השאלה למה לא לנשמה כל התלאה הזאת לבוא לעולם הזה ולעמוד בנסיונות עד שירבה האדם תורה ומצוות, ולבסוף לא יקבל שכרו אלא בנתינה של חסד.

ותירץ, שבאמת השכר על עצם קיום המצוות נחשב לאדם כחסד שעושה ה' עמו בבחינת "מי הקדימני ואשלם", אך עיקר מבחנו ושכרו של האדם הוא על השמחה ששמח בעת שמקיים המצוות, ועל כך לא שייך "מי הקדימני", כי הדבר תלוי ביד האדם, אם לבו שמח ושש ומתלהב בקיום המצוות, או שמקיימם כמצוות אנשים מלומדה ללא רגש ושמחה, ומכיון שהאדם מתאמץ לעשות המצוות בשמחה וחשק מגיע לו שכר על כך בדין ולא בחסד, ושכר השמחה הוא העומד לו ליהנות לעתיד לבוא מזיו השכינה ללא בושה.

ופירש בדרך זו את הפסוק (תהלים סח, ד) "וצדיקים ישמחו יעליצו לפני אלהים וישישו בשמחה", שנשמות הצדיקים שעסקו בתורה ובמצוות בעולם הזה שמחות ונהנות מזיו השכינה, ואם תשאל שהרי אף לפני ביאתן לעולם נהנו מזיו השכינה ואם כן לשם מה נוקקה נשמתן לעבור את כל ההרפתקאות אשר באו עליה ב"נהה התלאות" בעולם הזה, ועל כך השיב הכתוב "וישישו בשמחה", שבוכות השמחה ששמחו וששו בקיום המצוות יזכו ליהנות מזיו השכינה בדין ולא בחסד.

ולאור זאת זכינו להבין מדוע ערך השמחה גדול יותר אף מן המצוה עצמה, כי על עצם המצוה יש טענת "מי הקדימני ואשלם", ועיקר עבודת האדם ומבחנו היא השמחה ששמח בקיום המצוות.

ויש להוסיף, שהרי היצר הרע מודע לדברים הללו, ועל כן נלחם הוא באדם שלא יקיים את המצוות בשמחה, וכאשר מזדמנות לאדם מצוות מפיל עליו עצבות וכעס וכיוצא בזה, כדי שגם אם יעשה את המצוה לא יעשנה מתוך התלהבות ושמחה אלא ברפיון ובעצב. והיות והנסיחן בשמחת המצוות גדול מהנסיחן של עצם קיום המצוה, לכך ערכה של השמחה במצוה גדול יותר.

ד. ובהקדמה לסידורו של בעל התניא רבי שניאור זלמן מלאדי (שיום הולדתו חל בשבת ז' כתב בנו בשם אביו "ריבוי המקטרגים על כל אחד ואחד בפרנסה ובבני וחיי בביטולים גדולים וקטנים כידוע, הכל בא מחמת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב. עבודה זאת היא עבודה שבלב בהתפעלות אלוהית בתפילה שהיא צריכה להיות בשמחה ובטוב לבב. על כן ציוה לכל מר נפש מבני חיי ומווני שיתפלל בשיר ובשמחה עד שיברחו כל המקטרגים מחמת זה, וזה ברוך ומנוסה".

ה. ושמעתי פרפרת נפלאה אודות מעלת השמחה מידידי רבי דוד קרייף הי"ו [מדיעין עלית], שהנה דרשו (סנהדרין קד, א) "אמר הקב"ה, אתם בכיתם בכיה של חנים, אני אקבע לכם בכיה לדורות", וידוע שמידה טובה מרובה ממידת הפורענות פי כמה וכמה, ולפי זה אם בכיה של חנים גרמה לבכיה לדורות, קל וחומר בן בנו של קל וחומר ששמחה של חנים [שהאדם שמח בכל אשר בא עליו גם אם הדבר נראה כלא טוב] תשפיע שפע של נחת ושמחה לו ולזרעו אחריו.

הגמרא, החברותא, השטייגען, הלומדע'ס, המתיקות...

יש מושגים שמזכירים לך ימים ותקופות שאתה מתרפק עליהם עד היום בערגה. היית נותן הרכה כדי לחזור לשם, להיכל ההומה בקול התורה, ולו לרגעים אחדים. מחמת אילושים שונים עזבת את בית המדרש כדי לפרנס את משפחתך, אך בית המדרש מעולם לא עזב אותך... לך עדיין נותר שם, והגעגועים לימים ההם אינם מרפים. ואתה תמיד מבטיח לעצמך שיום אחד עוד תחזור לשם, בדיוק כמו פעם. ואולי, אולי זה יקרה ב"אלול" הזה...

בן תורה יקרי! הנך מוזמן להצטרף לקבוצה מובחרת ומגובשת של אברכים עובדים, הלומדים מדי ערב גמרא בחברותא. נסה לדמיין זאת: בית מדרש מלא וגדוש בלומדים שכולם בראש שלך, בסגנון שלך, ברמה שלך, בדיוק כמו שחיפשת.

זו ההזדמנות שלך לחזור להיכן שתמיד רצית, ואם לא עכשיו אימת?

לפרטים נוספים ורישום: ראש הכולל הרב ראובן גולן בטל 050-4122172

[ניתן להשתתף גם אם הנך יכול ללמוד רק בחלק מימי השבוע]

בואו לבנות את בית המקדש

בימים אלו עומדים אנו בעיצומה של בניית בית מקדש מעט בעיר רחובות. הבנין יהיה מגדל-אור של תורה וחסד לתושבי העיר והסביבה, ויהיו בו כוללים, בית הוראה, שיעורי תורה, ועוד פעילויות רבות ומגוונות להגדיל תורה ולהאדירה.

גם עלון זה שהנכם קוראים מדי שבת הוא מהמפעלים הקדושים הנעשים ע"י המוסדות. מבקשים אנו מקוראי העלון בארץ ובעולם כולו, ומכל מי שהגדלת קרן התורה קרובה ללב, להטות שכם ולסייע בהשלמת בנין הבית. והזוכה לבנות את בית ה', יבנה ה' את ביתו ויזכהו למילוי משאלות לבו והגשמת חלומותיו.

ניתן ליטול חלק בבנין, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. וכן אפשר להנציח שם התורם על כל הבנין. לפרטים 08-9452903, 054-2637798

- לזכר יוסף בן דוד ועיזנה שלומי ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הי"ו
- בנימין בן סעדיה גרסי ז"ל ע"י בנו ר' יגאל הי"ו
- מאיר בן אספרונס ז"ל ע"י ר' אליהו סלה הי"ו

ניתן להאזין לשיחות חיזוק והשקפה וחיידושים לפרשה מאת המחבר בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1, או 8* ואמור את שם המרצה והקש 1-1]. ישנה אפשרות לקבלת השיחות ישירות למייל מדי שבוע.

לאה בת סימי זיאנו ע"ה
מלכה מולוק בת מאנאר סלמי ע"ה

מיכאל בן לאה רגב ז"ל ע"י סלה
סלמה בן עליה זכרי ז"ל ע"י אבוטובל
שרה בת סאלם יהודה ע"ה

יעקב בן חנני רזיאל ז"ל
טניה בת פנחס היוברך ע"ה
שושנה מהיו בת זריו סלמי ע"ה